מי השלוח — האזינו

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי. זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (משלי כ"ה,ג') "שָׁמַיִם לָרוּם וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר", שֶׁיֵּשׁ מִדּוֹת שׁוֹנִים בְּלִבּוֹת בְּנֵי אָדָם יֵשׁ מִי שֶׁלִּבּוֹ נִמְשָׁךְ לְגֵיאוּת וְזֶה נִקְרָא "שָׁמַיִם לָרוּם", וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לְעַצְבוּת וְזֶה נִקְרָא "וָאָרֶץ לָעֹמֶק", "וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר" מֶלֶךְ נִקְרָא תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהוּא צָרִיךְ תָּמִיד לְהִשָּׁמֵר מֵאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם, לָכֵן נֶאֱמַר בְּכָאן בַּשָּׁמַיִם "וַאֲדַבֵּרָה" וּבָאָרֶץ "אִמְרֵי פִי", שֶׁנֶּגֶד מִדַּת גַּאֲוָה צָרִיךְ לְדַבֵּר קָשׁוֹת עַד שֶׁיִּבָּטֵל מִלִּבּוֹ, וְנֶגֶד הָעַצְבוּת צָרִיךְ לוֹמַר בִּלְשׁוֹן נַיְיחָא, כִּי דִּיבּוּר הוּא לָשׁוֹן קָשֶׁה וַאֲמִירָה אִיתָא בַּזה"ק (אמור פ"ח:) שֶׁהוּא בִּלְחִישׁוּ שֶׁעִם הֶעָצֵב צָרִיךְ לְדַבֵּר בְּנַיְיחָא.

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. בָּזֶה הִזְהִיר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁבְּעֵת שֶׁיַּעֲסוֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁלֹּא יְבַטְּלוּ אוֹתוֹ מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת מִמּוֹחַ וְלֵב שֶׁנִּקְרָאִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, רַק כֻּלָּם יַטּוּ אָזְנָם וְיַסְכִּימוּ לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה וּתְפִילָה, וְלָכֵן אָמַר "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי", שֶׁיָּבִין הָאָדָם אֲשֶׁר בְּיַד הַשי"ת נֶפֶשׁ כָּל חָי כָּעִנְיָן שֶׁאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (רבה אמור ל"א,ד') אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם נֵרְךָ בְּיָדִי וְנֵרִי בְּיָדְךָ, וְהַיְינוּ כְּאָדָם הַמַּחְזִיק בְּעָרְפּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְאוֹמֵר לוֹ בְּעַל כָּרְחֲךָ צָרִיךְ אַתָּה לִשְׁמוֹעַ אֵלַי וְתִזְכּוֹר תָּמִיד לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד, וְלָכֵן כְּתִיב "כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא" כִּדְאָמְרֵי אִינְשֵׁי שֶׁכָּל בְּנֵי הַבַּיִת צְרִיכִים לִירֹא וּלְכַבֵּד אֶת בַּעַל הַבַּיִת, וְזֶה "כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא" כַּאֲשֶׁר אֲנִי עוֹסֵק בִּקְדֻשַּׁת שֵׁם הוי"ה הַמְחַיֶּה הַכֹּל, לָכֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם "הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ" אֵין נָקִי מִלְּסַיֵּעַ לָזֶה.

כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. צוּרָה דִּשְׁמַעְתְּתָא שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה הוּא שִׁירַת הַאֲזִינוּ כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא (נדרים ל"ח.) שֶׁכָּל הַתּוֹרָה נִקְרָא שִׁירָה וְעִיקָּר הוּא שִׁירַת הַאֲזִינוּ, וְצוּרְתָא דִּשְׁמַעְתְּתָא שֶׁל שִׁירַת הַאֲזִינוּ הוּא הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁמּוֹרֶה שֶׁכַּוָּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְרִיאַת עוֹלָם הָיָה רַק עֲבוּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֶלְקוֹ וְחֶבֶל נַחֲלָתוֹ וְיִשְׂרָאֵל יַמְלִיכוּ אֶת הַשי"ת בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ.

יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ. "יְסֹבְבֶנְהוּ" הוּא בְּרָזָא דְּאוֹר מַקִּיף כִּדְאִיתָא בְּתַנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (רבה י"ד) דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם אוֹמְרִים תּוֹרָה קָדְמָה וַאֲנִי אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל קָדְמוּ וְזֶה נִקְרָא "יְסֹבְבֶנְהוּ", שֶׁהַשי"ת מַקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל בִּלְי יוּכְלוּ לָצֵאת מִשָּׁרְשָׁם וְזֶה יִשְׂרָאֵל קָדְמוּ, "יְבוֹנְנֵהוּ" הוּא כְּשֶׁאָדָם יִרְצֶה לְהָבִין עוֹמֶק דִּבְרֵי תוֹרָה הַשי"ת מֵבִין לוֹ, "יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ" בָּזֶה יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל עַד הֵיכָן מַגִּיעַ קְדֻשַּׁת עֲבוֹדַת הָאָבוֹת לְפַרְסֵם אֱלֹהוּתוֹ בָּעוֹלָם, כִּי בָּזֶה נִקְרְאוּ בָּבַת עֵינוֹ כִּי סוֹמָא הוּא כָּלוּא בַּבַּיִת וּפִקֵּחַ הוּא מִתְפַּשֵּׁט וְקוֹנֶה בְּכָל פַּעַם רְכוּשׁ יוֹתֵר, וְלָכֵן הָאָבוֹת הֵם כְּלִי פְּעֻלָּה שֶׁל גְּדֻלַּת הַשי"ת לְהַרְחִיב וּלְהַגְדִּיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל יְדֵי קְדֻשַּׁת אָבוֹת וּמְסִירַת נַפְשָׁם נִתְגַּלֶּה שֶׁמַּלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה וְלָכֵן כְּתִיב "יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ".

ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר. שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁמְּסַיְּעִים לְדִבְרֵי תּוֹרָה כְּגוֹן כֶּסֶף וְזָהָב וּרְכוּשִׁים שֶׁמַּרְחִיבִין הַדַּעַת לְדִבְרֵי תּוֹרָה, אֲבָל לֶעָתִיד לֹא יִהְיֶה שׁוּם כֹּחַ רַק הַשי"ת לְבַדּוֹ.

וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר. הָעִנְיָן שֶׁכָּתוּב כָּאן לְשׁוֹן תַּרְגּוּם שֶׁאֵין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַכִּירִים אוֹתוֹ, כִּי יֵשׁ לָאָדָם צְעָקָה וְטַעֲנָה מַדּוּעַ יַעַבְרוּ עָלָיו מִלְחָמוֹת וְנִסְיוֹנוֹת עִם יִצְרוֹ הָרָע, כֵּיוָן שֶׁרוֹצֶה לְהֵיטִיב דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו וְכִמְעַט שֶׁנִּתְפַּתָּה לוֹ, לָזֹאת אָמַר הַכָּתוּב שֶׁהַשי"ת יוֹשִׁיעַ לְךָ מֵחֲמַת זֶה הַסַּבָּלָנוּת שֶׁתִּזְכֶּה לְמַדְרֵגָה שֶׁאֵין הַמַּלְאָכִים זוֹכִים לָהּ יַעַן שֶׁאֵין לָהֶם יֵצֶר הָרָע, וְזֶה פֵּירֵשׁ הַפָּסוּק מֵחֲמַת דַּם עֵנָב, הַיְינוּ הַצְּעָקָה תִּזְכֶּה לִשְׁתּוֹת חָמֶר (כדאיתא בח"א ויחי ד"ה ובדם ענבים).

צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ. שֶׁהַשי"ת בָּרָא אֶת הַשִּׂכְחָה לְטוֹבַת הָאָדָם כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (קהלת ל"ד,י"ב) אִם לֹא הָיָה שִׂכְחָה לֹא הָיָה הָאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה רַק פַּעַם אַחַת, וְכֵן מָצִינוּ בַּגְּמָרָא (פסחים נ"ד:) שֶׁנִּגְזַר עַל הַמֵּת שֶׁיִּשְׁתַּכַּח מִן הַלֵּב וְכֵן לְכַמָּה דְּבָרִים שֶׁטּוֹב לְהָאָדָם כֹּחַ הַשִּׂכְחָה, אָכֵן אִם בְּכֹחַ הַשִּׂכְחָה שׁוֹכֵחַ חַס וְשָׁלוֹם אֶת הַשי"ת זֶה הוּא פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק, "צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי" שֶׁבָּרָא כֹּחַ הַשִּׂכְחָה לְטוֹבָתְךָ, וְאַתָּה "וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ" שֶׁאַתָּה שׁוֹכֵחַ שָׁרְשְׁךָ שֶׁנִּבְרֵאתָ מִמֶּנּוּ הֲלֹא אַדְרַבָּא מִזֶּה הַכֹּחַ יָכוֹל הָאָדָם לְהַכִּיר שֶׁהוּא אִישׁ וְלֹא אֱלוֹהַּ, וְעַל יְדֵי זֶה צָרִיךְ לִזְכֹּר וְלַעֲבֹד אֶת הַשי"ת בְּכָל רֶגַע.

כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם. שֶׁבְּאַחֲרִית הַיָּמִים כַּאֲשֶׁר תִּגְבַּר יַד אוֹיֵב עַל יִשְׂרָאֵל חָלִילָה כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (שוח"ט תהלים ב') עַל מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג שֶׁיֹּאמַר אֲנִי מְזַדַּוֵּג לְפַטְרוֹנָן וְיֹאמְרוּ כָּל הָעכו"ם רִדְפוּ וְתִפְשׂוּ כִּי אֵין מַצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן "כִּי יִרְאֶה כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב" וְאָז יֹאמַר הַשי"ת "עַתָּה אָקוּם" כְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי עוֹד אֲנִי חַי, וְזֶה "וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעוֹלָם" וְ"אָשִׁיב נָקָם לְצָרַי" וּ"רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא" וְגוֹ' "וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ',י"ז) "כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ מֵאֶפֶס וָתֹהוּ נֶחְשְׁבוּ לוֹ", וְיִקָּיֵם בָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים י"ח, מ"ז) "חַי ה' וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלֹהֵי יִשְׁעִי" וְגוֹ'.